

Georg Joachim Mark

Disquisitionis De Concilio. Tridentino ...

**Pars 1 : Num. Hoc. Praedicari Possit. Generale Variis. Observationibus.
Illustratam Placido. Doctorum. Iudicio.**

Kiliae: Bartsch, 1765

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn829994777>

Band (Druck) Freier Zugang

Vin. Proprietas sive Dupl.

71

572

Fa-1092 (ii.)

- N. 1. Wippel *Labum sub Daniel Eremita.*
- N. 2. Christoffelius *lingularia oettingensia*
- N. 3. la providence ne s'interesse point à l'individu mais à l'espece.
- N. 4. Tychsen *abbreviaturarum hebraicarum supplementum l.*
- N. 5. Burfeker *de gaza derelicta futura ad illustrandum locum Zeph.*
 xl. 4. *Dissertatio postposita.*
- N. 6. Ernesti *de praeparata corpori et sanguini Christi in coena sacra.*
- N. 7. ~~Ernesti~~ *de Concilio Tridentino part. l.*
- N. 8. Aepinus *Imp. Caroli Ch. merita in rem sacram.*
- N. 9. Charvicius *de sapientia sanctissima rite colenda.*
- N. 10. Tychsen *de delectu veterum ebraeorum dissertationis l.*
- N. 11. Witte *de genuina S. G. uniuersali natione.*
- N. 12. Boederlein *de finibus theologiae dogmaticae et moralis recte constitutendis.*
- N. 13. Weidenes *quod salus aeterna non meritis nostris sed solum Dei gratia per meritum Christi acquiritur ne talis*
- N. 14. *Item Regentius male regens et fanaticus reditum ad Papismum frustra suadens.*
- N. 15. Rufinus *de veris sinceris peccatoris Christi requisiti etc.*
- N. 16. Zaachre *de lege aequilibrata in natura obseruata etc.*
- N. 17. Schmid Verisio *Alexandrina optimum interpretationis librorum sanctorum praedictum.*
- N. 18. Richter *de theologo Dei Romine ad 2 Thim. III. 17.*
- N. 19. Schubert *de iudicio Joannis Caluini et Figurorum in causa Haereticorum.*
- N. 20. Zachariae *de usu dogmatico nomini filii Dei.*
- N. 21. Emmerling *interpretatio. Num. XXII. 20-35.*
- N. 22. Hoerfelmann *de diuina punctorum vocalium et aereentium codicum hebraici origine.*
- N. 23. Haempfer *de modo praedicationis Paulinae per exegesis dicti I Cor. II. 4. 5.*
- N. 24. *Item de modo praedicationis etc.*
- N. 25. Haestner *Ernesti - Grund des Unsterblichkeits des menschlichen Geistes.*
- N. 26. Christoffelius *de vita Pamingerorum commentarius etc.*
- N. 27. Becker *quaestio: an aeterna annihilatio hominum peccatorum fore etc.*

- N. 28. Rector et senatus academicus civibus Academiae Fredericianae Butowien-
 N. 29. Fauvotius de poena hereticorum etc.
 N. 30. Doederlein de vero usu atque abusu rationis humanae in rebus divinis
 N. 31. Dem de usu atque abusu rationis etc.
 N. 32. Rector Academiae Lipsiensis Pentecostales ferias etc.
 N. 33. Rector et senatus academicus civibus Academiae Fredericianae Butowien-
 N. 34. Academiae Fredericianae Butowienfis Rector et senatus acade-
 micus memoriam resurrectioni Christi etc.
 N. 35. Dem solemnia natalia Domini nostri Jesu Christi etc.
 N. 36. Zachariae Christus $\pi\epsilon\omega\tau\omicron\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma\ \epsilon\kappa\ \tau\omega\upsilon\ \rho\epsilon\gamma\mu\omega\upsilon$.
 N. 37. Rector et senatus academicus Butowienfis etc.
 N. 38. Zachariae Christus $\pi\epsilon\omega\tau\omicron\tau\omicron\kappa\omicron\varsigma$
 N. 39. Rector et senatus academicus Butowienfis etc.
 N. 40. Marrius de jurisprudentia divina ex codice sanctissimo.
 N. 41. Becker an Gn. D. Teller nisi negata vera spiritus sancti deitate etc.
 N. 42. Dem an Christus in sua explanatione et ascensione etc.
 N. 43. Chryzander de fundamento explanationis Christi Romini maieptate.
 N. 44. Dem recensio scriptorum eruditorum
 N. 45. Rottboell de vestibus et calceis Israelitarum.
 N. 46. Trendelenburg de Judaeis etc.
 N. 47. Ministerii quae hauribus Pastoralis scripturae etc.
 N. 48. Rector universitatis ad solemnia paschalia etc.
 N. 49. Quistorp de ratione modoque quo peccati fomes etc.
 N. 50. Becker creationis universi gloria filio Dei etc.
 N. 51. Quistorp de $\lambda\omicron\gamma\omega\ \text{Pauli}$ (Cor. 1. 5).
 N. 52. Prier de sanctis angelis et apostolorum etc.
 N. 53. Detharding de cura infantum recens natorum penes etc.
 N. 54. Martini de non usu iudicii denuntiatorii in Megapoli.

DISQVISITIONIS
DE
CONCILIO. TRIDENTINO
PARTEM. PRIMAM
NVM. HOC. PRAEDICARI
POSSIT. GENERALE

VARIIS. OBSERVATIONIBVS. ILLUSTRATAM
PLACIDO. DOCTORVM. IVDICIO. SVBICIT

GEORGIVS. IOACHIMVS. MARKIVS

KILIAE. STANNO. BARTSCHIANO

CID MDCC LXV.

*Viro summe venerabili
Döderleinio
rebitae observantiae ~~refferam~~ minime tradidit
A.*

DISQUISITIONIS

DE

CONCILIO. FRIEDENTINO

BARTHELEMY

IVM. HOC. PRAEDICARI

FOSSIT. GENERALE

VARIS OBSERVATIONIBUS. ET

PLACITO. DOCTORVM. IUDICIO. SERTI

GEORGIVS. IOACHIMVS. MARKIVS

MILAE. STANNI. BARTSCHIANO

CIV. SOCIETATIS

DISQUISITIONIS
DE
CONCILIO TRIDENTINO
PARS PRIMA:
NUM HOC PRAEDICARI POSSIT GENERALE.

Complures de concilio Tridentino habentur
quaestiones, inter quas primum occupat lo-
cum illa, an praedicari possit generale. Cuius
vt tractatio sigillatim pariter atque oratio
omnis, quam instituimus, a definitionibus sufficientibus
proficiscatur, quaenam sit notio conciliorum, iam qui-
dem supponere licet (*), ita tamen, vt quidnam sit Tri-
dentinum, etiamnunc strictim enarrari debere videatur.
Digitum intendimus in illud, ex quo Pontificiorum doctri-
na

§. I.
Descriptio
Tridentini
Concilii.

(*) Ex praemisso Exordio.

na potissimum est dignoscenda, cuius vox, vii ait ROBERTES BELLARMINVS, *Ecclesiae Catholicae vox est, cui Catholici omnes ingenia sua atque iudicia sponte subiiciunt*; cuius igitur etiam notitia vix quisquam nostrum ita plane destitueret, vt status, in quo versamur, supine incuriosus videatur. Iam ad distinctam cognitionem de ipso pauca ex fontibus delibare sufficiat.

§. II. Dudum in Bulla LEONIS saeculi decimi sexti anno vicesimo primo in coena Domini publicata sonauerat fulmen: *Excommunicamus et anathematizamus Lutherum et eius sequaces* (I) Sed
 Explanatur per historicam narrationem.

(I) Haud quidem me fugit, iam antea infensi erga LUTHERVM animi indices edidisse curiam Romanam. Constat inter omnes, haud multo post quam MARTINVS noster indulgentiarum a TEZELIO praedicatarum impudentia excitatus Theses XCV. nunc notissimas A. MDXVII. publice proposuerat, LEONEM LUTHERO diem dixisse, denique substituisse CAIETANVM legatum, vt reus sententiis nuncium remitteret. Constat porro, hic quum morem gerere nollet, sed a legato ad Pontificem prouocasset, infecutam esse Bullam ipso anno saeculi XVIII. in qua indulgentiarum doctrina comprobatur, haud tamen nominatim damnato LUTHERO. Conf. SLEIDANVM p. 17. SECKENDORFII *Hist. Luth. lib. I. p. 58. f.* VAL. ERN. LÖSCHEI *Act. et docum. reform. T. II. cap. XI. p. 435. f.* Constat denique ex l. c. hoc facto nostrum more maiorum et iure Germanorum prouocasse ad futurum liberum concilium, LEONEM autem componendae litis spem et abiectis et extinxisse, quum anno XX. XVII. Kl. Jul. h. c. d. XV. Iunii doctrinas LUTHERI publico decreto proscriberet, eiusque scripta addiceret flammis. Quam quidem Bullam ex Bullario illo magno, quod LAERT. CHE-

Sed huius ex potestate dictatoria datae Bullae similiumque
edicto.

RUBINVS instituit, haurire quum paucis liceat, PFAFFIVS in
Hist. Theol. litter. T. II. p. 42. aliique exhibent. Sed leuiores erant
haec praecudia. Post nouam demum LVTHERI audaciam, qua
hanc etiam legem alteram adeo vna cum iure, quod Canonicum di-
citur, combusserat, animi fortis a Pontificis Imperio alieni tulit
poenam, vt LEO nouo decreto d. V. Ianuar. MDXXI. ipsum cum
sociis communiōe sacrorum priuaret, et tamquam pestem &
latem vtriusque reipublicae exsecraretur. *vid. PFAFF l. c.* Quae
quum ita sint, illustrissimo IUSTINO FEBRONIO in antea
citato libro de *Eccl. statu* eiusdem praefatione D. 3. initia separa-
tionis nostrae a dissensionibus minus de doctrina contempla-
tiua, sed potius de abusus curiae Romanae arcessenti, haud
aegre concesserim, Pontificem horum potius quam illius op-
pugnationem iniquo tulisse animo adeoque ad schisma propen-
dasse. Cur hoc non concesserim? Hoc nil aliud est, quam
idem, quod LVTHERVS in *Art. Smalc.* postquam P. II. abu-
sus impugnaverit, testatum facit, in limine partis III. scribens:
De sequentibus articulis agere poterimus cum doctis et pru-
dentibus viris, vel etiam inter nos ipsos. . . Papa et regnum
Pontificium illos non magnopere curant, conscientia enim
apud eos nihil est, sed pecunia, gloria, honores, potentia ipsis
sunt omnia p. 317. Minime autem negari potest, nostrates
pessimis abusus obuam euntes illico infimul, vel maxime sal-
tim per indirectum errores Romae nouae oppugnasse. Locum,
qui nobis opponi potest, ex *A. C. epilogo Art. doctrin.* p. 19.
abunde vindicant commentatores L. S. nostri. Liqueat, vt cetera
taceam, ex colloquio Lipsiensi, de naturali homines facultate
ad bene agendum, atque de operibus propriis, per quae de
meritis CHRISTI detrahitur, iam disputatum esse anno MDXIX.
vid. VAL. ERN. LÖSCHERI Act. et Docum. Reform. cap. VII. f.
p. 203. f. Nunc autem quum ipsa fundamenta doctrinae Pon-
tificiae labefactaret, ferri amplius non potuit; sed ipse cum so-

edictorum auctoritas haud aegre infirmari poterat. (2)
Vulneri sanando adferendam medicinam plurimi statue-
rum

ciis inter haereticos est relatus. Iam oculis meis se offert *Bulla Leonis Pape X. in cena domini publicata 1521.* ad quam prouocare liceat mihi, prouti eam per modum appendicis continet *Agenda secundum ritum excellie Swerin correcta in 4.* (Rostochii apud Diuum Michaelem ex fratrum chalcotropa officina hec agenda impressa fauste finem accepit. Anno a Christo nato MDCXXI. vicesima octana Augusti) Bullae memoratae rubro subscribuntur verba: *Mandatur in virtute sancte obedientie vniuersis & singulis dnis curatis et eorū capellāis, nec nō aliis Diūi verbi predicatoribus, scolaribus aut regl'aribus, per ciuitatem & dioecesi: Suerinen vbil'ibet constitutis, vt sequentem bullam, ad minus semel singl'is annis in eccliis suis, prefertim, in medio quadragesime, vel dnica Iudica aut alio die festiuo & competenti in eadem quadragesima, Christi fidelibus solenniter publicent et declarent, iuxta mandatum apostolicum in fine eiusdem Bulle contentum.* Ad consilium, quo ductus Bullam euolui, pertinent haec eius verba, quae neglectis vocum compendiis adscribam: *Excommunicamus et anathematismus ex parte Dei omnipotentis - - auctoritate quoque beatorum apostolorum - - ac nostra omnes haereticos - - et nuper ob similitudinem impietatis per nos damnatum Martinum Lutherum et eius sequaces, ac illi quo minus puniri possit, quomodo libet fauentes,*

(2) Si vel maxime Romano-Catholici Bullis ex cathedra datis priuilegium infallibilitatis tribuerint, idem tamen non valebit quoad leges ex plenitudine potestatis datas. Illustrationis causa sint litium Baianarum & Iansenianarum damnationes, de quibus me *historiam legis contra IANSENI scholam ab INNOCENTIO X. rogatae* (vid. Nou. Biblioth. Lubec. Vol.

runt esse concilium, siue per terras occidentales, siue per
Germa-

VI. p. 128 f.) conscripturum immortalis MOSHEMIVS morti
paene vicinus saltem ipso fatali morbo iam tam pressus litteris
Gotting. 1754. d. 3. Jun. exaratis plura docuit repetitu non
indigna: Urban des VIII. Bulle ist prid. Non. Mart.
1641. gegeben, und erst den 19 Jun. 1643 publiciret wor-
den. (Sie heist in der Jansenistischen Streitigkeit in eminenti
weil sie sich mit diesen Worten anfanget.) Es ist eine ordent-
liche Bulle, allein sie hat die Kennzeichen einer Catheder-Bulle
nicht. Und in Frankreich kann sie gar nicht gelten, weil die
Worte drin stehen: Motu proprio et ex certa scientia nostra
et de Apostolicae potestatis plenitudine cet. - - Man zweifelte
an der Richtigkeit dieser Bulle, so wohl in als ausser Frankreich
(Nimirum oppositio et denegatio modestiore stylo dubitationis
inter catholicos ornari solet, - -) Im Jahr 1651 baten endlich 85
Französische Bischöfe in einem Schreiben Innocentium X. daßer
einer jeden verdamnten Proposition ihren besondern Werth
zueignen, und insonderheit über die bekannten 5 Propositiones
sein Urtheil fallen mögte. Argentré T. III. p. 260. Darauf
folgte die erste Bulle Innocentii X. 1653. (Recte igitur mihi
etiam videor hanc ipsam Bullam l. c. descripsisse vt documentum
Romanae impotentiae in caussa de gratia et adiunctis primarium
tantumque, vt postea sanando vulnere medela adferri non posset)
Pergit MOSHEMIVS paulo post: Die Bullen wider den Bajus,
die Pius V. 1567. und Georgius 1580. heraus gegeben haben,
sollen nach dem Sinn der Anhänger des Pabsts gültig seyn.
Allein das macht keine päpstliche Bullen in Frankreich und in
den Ländern, die so wie die Franzosen denken, gültig. - -
Zum Unglück haben sie nicht einmahl alle Kennzeichen einer ex
cathedra gegebenen Bulle, die allein das privilegium infalli-
bilitatis hat. In einer Katheder-Bulle muß die formul de con-
sensu fratrum stehen, eine Katheder-Bulle muß mit gewissen
Formalitäten publiciret seyn u. s. w. das fehlt bey diesen Bul-

Germaniam saltim, generale. Aegerrime huc adduci poterunt

len. Daher können sogar die Ultramentani streiten, und haben auch darüber gestritten, ob sie ohne Ausnahme gelten können. - - Addantur quae docuit idem vir summus Kirchenrecht p. 199. f. Proinde si quis Romani coetus cultor vel maxime haud diserte accesserit systemati appellantium, vrgere tamen potest, illum non per auctoritatem suam solam leges sancire posse, locum igitur habere retentionem bullarum. Largiamur, leges in caussis fidei vniuersam Ecclesiam obligantes condendi ius Pontificium oppugnari perperam ex iure Episcoporum, studiumque esse suspectum, quo studet FEBRONIVS cap. V. §. I. p. 221. Stabit tamen retentio bullarum vi placiti regii, quod prouti idem cap. IX. §. 8. p. 598 - 600. COVARVIAM aliosque in partes suas citans docet, iuri Principum (scilicet Christianorum) adeo inhaeret, vt eodem abdicare se nequeant. Sic etiam plurimi Germani Bullam coenae in Germania vim legis obtinere negant, propter ea quod non recepta est haec lex, quae absolutam monarchiam Romani Pontificis praedicat, recepras autem ab abusu appellationes condemnat, Clericos ab omni iurisdictione magistratus politici, per consequens etiam in temporalibus a legitima principis potestate eximit sub actuali excommunicationis declaratione Conf. saepe cit. FEBR. p. 239. Eodem spiritu ducti Principes imperii nostri, HADRIANO LEONIS successore edicti Wormatiensis, quo A. MDXXI. LUTHERVS vna cum asseclis erat proscriptus, executionem vrgente, in Comitibus Norimbergensibus, centum grauamina Germanorum aduersus sedem Romanam exhibuerunt, declarantes, illa nisi a Pontifice tollantur, compelli se, vt ab illis ipsi se liberent. Quorum grauaminum supina neglectio cum palabili abusu Pontificiae auctoritatis coniuncta, vt post ESPENCAEVM adserere non veretur FEBRONIVS, primaria dissidiorum in religione causa est. Notatu dignissima sunt verba p. 378. quorum finis est hic: - (Acatbolici) dicunt, schisma esse in Ecclesia non ipsorum voluntate, sed illorum facto, qui,

tuerunt Pontifices. (3) Tandem post tot prorogationes deligitur Tridentum, modicum in confiniis Germaniae et Italiae

ne vetus sanaque disciplina omnibus Ecclesiis restituatur, totis viribus obfistunt. Qua in re num illi recte ratiocinentur, ego quidem nec asseuerauero, nec credidero. Pontifici in Germania non coecum deberi sed ratione fultum obsequium, itidem docet BARTHELIUS in *Annot. ad Ius Canon. l. i. tit. 33. p. 138.* Ex sententia ANDR. DVVALLII non quidem est, quod ob iniurias a Pontifice factas prouocetur ad concilium, quum principes sibi consulere possint strenue resistendo, et principis auctoritas contra abusum potestatis sit imploranda. *Tr. de supr. R. Pontif. in Eccl. Potest. P. II. qu. vi.* Fateor quidem, neque hunc neque ceteros similia tradentes, principium suum extendere vsque ad causas fidei. Sed eadem habetur ratio; modo perpendant, quae iubet IUSTINIANVS *Nov. 137.* - - *Quanto plus studii adhibere debemus circa diuinarum legum custodiam, quae super salute nostrarum animarum definitae sunt!* Abiectis decretalium ab ISIDORO mercatore suppositarum principiis, in procliu est conclusio, eodem iure, quo Pontificias non nullas declarationes deprecatur Germania, prouti docet perill. SENKENBERGIUS in *Epist. praefixa collect. Recess. Imper. §. 21. p. 51.* Germaniam etiam deprecari posse iussus Pontificios credendi contra voluntatem diuinam reuelatam. Eandem denique ob rationem, qua ducti ipsi Pontificis ministri A. MDXXXVI. iubente PAVLO III. congregati abusus in dispensatione circa nuptias iure Diuino prohibitas vitio vertunt, LUTHERI amicis dudum & semper disputare licuit, Pontificem dispensare neque posse neque debere circa doctrinas iure Diuino determinatas.

(3) Ponamus, memoratam Bullam LEONIS haud vi sua destitui, nequaquam censendam pro nulla. Dicamus in gratiam strenue Pontificiorum, iam superiore XX. anno XVII. Kl. Iulii post congregationem Cardinalium Senatus et aliorum de fratrum consensu et voluntate decretam esse damnationem LUTHERI et so-

Italiae oppidum. Indictionis Bullam dat PAVLVS A.
 cio oc xxxxi. II. Kl. Iun. Prima autem sessio demum A.
 cio

ciorum; quo facto haud pluribus opus fuisse deliberationibus, atque a Romano Pontifice, qui antiquitus die Iouis ante Paschae diem homines facinerosos, potissimum haereticos, execrari consueuerat, in numerum haereticorum non potuisse non referri familiam Lutheranam. Verbo, agnoscamus damnationem nostrarum ex cathedra rite factam existere. Quod ex vna parte largientes, ex altera acquiescimus in appellatione ad Concilium, quae effectu gaudeat suspensiuo. Galli, quoad Bullas prouocant ad consensum Ecclesiae generalem siue in concilio siue extra illud constantem. Ille autem ab ipsis ne praesumi quidem potest, nisi non solum a Clero Gallicano ponderatae rati habitae et receptae, sed etiam per litteras patentes regis a Parlamento tabulis insertas adeoque per populi supremum dominum, consentientibus libertatis popularis vindicibus, confirmatae fuerint. Quam libertatem tuentur Galli, uti constat ex RICHERII et LAVNOII scriptis, eadem nixi Germani nostrates cur non appellassent? Nonne hoc ipsum peregerunt? Ex fontibus historiae sacrorum emendatorum SLEIDANO, SECKENDORFIO, COELESTINO, CHYTRAEO plurimisque aliis scriptoribus abunde id liquet. HADRIANO respondentes ordines imperii iamiam in comitiis Norimbergensibus proposcerant concilium liberum in Germania. Succedenti CLEMENTI A. MDXXIV. in iisdem comitiis respondentes principes iterum tale flagitant concilium. In comitiis Spirensibus anno saeculi XXVI. celebratis Imperatorem legem Wormatiensem urgentem exorant, liberum ut concilium conuocaret; quo decreto, dum hoc fieret, libertas sentiendi nostris fuit salua. In nouis Spirae A. XXIX. coactis comitiis res quidem secus cedebat, et per maiora suffragia arbitrium illud singulorum tollebatur, nostrates autem sollemniter *protestati* sunt. Quo facto pedetentim molliorem animum imbuerat Caesar ipse, ut Pontifici Bononiae necessitatem concilii grauius persuadere studeret, hic autem con-

ciro oc XLV. d. 13. Decemb. celebratur. (4) Bulla facultatis
trans-

cilio manus porrigere noluit, sed poenis prauitati haereticae dicti-
randis. Comitiorum Augustanorum, in quibus Confessio
nostratum tractata est, exitus fuit horribile decretum, quod
Wormatiensi nouam vim addebat, et praecipiebat, vt, qui ca-
stra Pontificia deseruerant, intra menses aliquot redirent, ad-
iuncta clausula poenali, adiecta spe misera de concilio sex intra
menses NB. Pontifice auctore cogendo. Sereniora secuta sunt
tempora, quum A. XXXII. Noribergae conueniretur, vt pae
fruerentur LUTHERI amiei, donec aut in concilio conuocando
aut in comitiis imperii statueretur, quomodo de religione esset
sentiendum. Caesar igitur Pontificem obtestabatur, concilium
vt maturaret. Sed CAROLI V. flagitationibus semper restitit
CLEMENS VII. Cuius quidem successor PAVLVS III. Mantuam
deinde Vincentiam designauit locum concilii. Quae tamen co-
namina caruerunt successu.

(4) In indictione memoratu digna occurrunt verba: *quod maxi-
me quidem a praelatis principibusque Germaniae Deum ipsum
atque nos impetrare aequum est, vt, quum eorum praecipue causa
ipsisque cupientibus concilium indictum sit, et in ea ciuitate
indictum, quae ab iis est desiderata, ne grauentur ipsi. e. l. p.*
Sed latere anguem sub herba, monuerunt Protestantes in caus-
sis recusati concilii Tridentini; Idemque dudum ante subodorati
erant. In conuentu Smalcaldico MDXXXVII. iam testatum
fecerant, tantum abesse, vt per necessitatem suam indigerent
concilio, vt ab eo haud vere tali beneque constituto potius ab-
horrerent. Idem in aureorum Articulorum Smalcaldicorum eo-
dem consilio confectorum praefatione LUTHERVS indicat ver-
bis: *mit Ernst und wahrhaftig ein recht frey christlich Conci-
lium zu halten, it. als werde er nimmermehr ein frey christ-
lich Concilium leiden, vielweniger selbst halten, & postea
nicht das wirs bedürfen, denn unsre Kirchen sind nun durch
Gottes Gnade mit dem reinen Wort und rechten Brauch - - -*

E

erleucht

transferendi concilii ad commodiorem locum datur Anno
saeculi istius XLVII. ipsis Kl. Mart. (5) Placet igitur ob mor-
bum cum vitae discrimine coniunctum, Bononiam trans-
ferre concilium. Bononiae quidem conuentus dicto
anno habentur, sed plane inanes. Successor IVLIVS III.
Bullam refumptionis concilii Tridentini dat, anno XLVIII.
Kl. Decemb. (6) De nouo habetur prima sessio A. LI. Kl.
Maii

*erleucht und beschriftet, dass wir unsernthalben nach keinem
Concilio fragen und in solchen Stücken vom Concilio nichts
bessers zuhoffen noch zu gewarten wissen. Quo animo imbuti
pern aserunt nostrates et Tridentini auctoritatem etiam A.
XLV. respuerunt. Interim indictionem illam deprehendimus
insignitam Bullae ex cathedra datae formula, nempe quod de
venerabilium fratrum consilio et assensu sacrum oecumenicum
et generale concilium in ciuitate Tridentina indicatur.*

- (5) Huius Bullae formula ab ante memorata differt, quum haec
ibi existit verba: *Motu proprio et ex certa scientia ac de
Apostolicae auctoritatis plenitudine, parique consilio et assensu.*
- (6) IVLIVS fuerat vnus ex tribus cardinalibus legatis a latere
concilio praesidentibus. Bulla habet formulam: *Ex certa no-
stra scientia et de Apostolicae auctoritatis plenitudine ac vene-
rabilium fratrum nostrorum consilio et assensu.* Sigillatim
etiam commemoranda sunt verba: *Nos, ad quos spectat gene-
ralia concilia indicere et dirigere ut - - tranquillitati ipsi-
us Germaniae, quae - - in exhibenda maximis Pontificibus
Christi redemptoris nostri in terris vicarii debita obedientia et
reuerentia nulli Christianorum prouinciae fuit secunda, pa-
terne consulamus.* Iam quidem Imperator omnem mouebat
lapidem, vt Protestantes Tridentum se conferrent, pacemque
inirent. Sed nostrates, et prae ceteris ipse MAVRITIVS Saxo
MDL in comitiis Augustanis concilium Romani Pontificis vin-
culis

Maii. Sed anno sequente LII. in sessione 16. vel noua sexta fit decretum suspensionis. Qui Germaniam turbatam pacis religiosae praeludiis donat, ipse hic annus patribus Tridentinis otia facit. (7) Meliorum temporum spe sua quidem etiam nunc ducuntur, sed excidunt omni. Pax publica religioni in Germania datur anno LV. Quare suspensio ad biennium facta in inducias decennales mutatur. Proinde succedens PIVS II. postulationibus fatigatus de nouo quidem indicit concilium Tridentinum, sed instituit querelam, quantopere interea auctae fuerint et multiplicatae ac propagatae haereses, quantopere schisma creuerit. (8) - Iam concilii omni sublata suspensione celebrandi

prima

culis solutum postularunt. Paululum quidem cedere videbantur anno LI. legationem ad Synodum parantes, qua occasione MELANCHTHON et BRENTIVS repetitas confessiones Saxoniam et Wurtembergicam conscripserunt. Protestantium alligandorum causa etiam in concilio decernebatur saluus conductus d. XI. Octob. anno LI. et plenior d. XXV. Ian. anno LII. sed in cassum, quum sacrorum libertatem in Germania hactenus frustra expetitam armata manu vindicaret MAVRITIVS.

(7) Conqueruntur in decreto citato, se excidisse spe non leui fore vt Germani, qui nouitates excitant, veris Ecclesiae monitis acquiescerent. Conqueruntur de repente ortis tumultibus, per quos concilium velut haerere cogetur. Decernunt progressuum spem in meliora tempora reiiciendam. Nimirum per progressus inopinatos MAVRITII, quibus factum est, vt Imperator Protestantibus Passauii tranquillitatem concederet, animi eorum erant deiecti.

(8) In hac Bulla occurrunt formulae: *habita cum venerabilibus fratribus nostris S. R. I. Cardinalibus deliberatione matura,*
 E 2 *fnctis*

prima sessio habetur Anno LXII. d. 18. Ian. Extrema quidem Protestantes alliciendi fiunt pericula, sed a sessione 21. vel noua 5. vsque caussae feruide tractantur, atque festinatur ad finem, qui concilio tandem imponitur sess- 25. amplissima, quae d. 3. Dec. coepta et d. 4. Dec. absoluta est ANNO MDCLXIII.

§. III. An nunc post ducentos annos Pontificiis iubilare licet Forte an de de illo, quod breuitatis causa ceu in arida tabula haecenus eo iubilandescipfi? Haud omnem illius historiam ex SARPPIO, VARGA, VISCORIO itemque PALLAVICINO excerpere, (9) dum est? GA, VISCORIO itemque PALLAVICINO excerpere, (9) sed ea tantummodo adferre animus nobis est, quae ad propo-

factis etiam consilii nostri certioribus carissimis in Christo filiis nostris FERDINANDO Romanorum Imperatore electo et aliis regibus atque principibus - - de eorundem fratrum nostrorum consilio et ad sensu sacrum Oecumenicum et generale concilium ex auctoritate eiusdem DEI et beatorum Petri et Pauli decernimus. „ Quae quidem ex cathedra dictio non adeo dictatoria videtur, attamen principibus solam obsequii gloriam relinquit. Verba fluunt ita: Principibus, quos quidem, sicut de eorum summa pietate et sapientia nobis pollicebamur, paratissimos ad ipsius concilii celebrationem inuenimus. Porro per DEVM scientem contestatur propositum suum nempe disperlarum ouium reductionem. Id quod vix vlla adseueratione indiguisset.

(9) Inter fontes historiae siue ipsa actorum monumenta primum quidem locum occupant concilii canones et decreta atque Bullae Papales. Sed his accedunt plurima alia, vt a VASSORIO editae epistolae FR. VARGAE, aliorumque Episcoporum Hispanorum, itemque VISCONTII, Nuntii Pontifici Epistolae, potissimum autem quae suppeditat SARPPIVS huiusque oppugnatior PALLAVICINVS ipse. PAVLVS SARPPIVS Venetus, vir in omni

propositum finem requiruntur. Quaeritur ante omnia, num fuerit generale.

Est, est, inquit, oecumenicum, propterea quod ab episcopo oecumenico indictum, directum et confirmatum est; idque κατ' ἐξοχὴν tale, quoniam tam splendidum conventum multa retro saecula non viderant. Sic sine dubitatione generale esse docent Pontificii, saltem rigidiores.

(10)

§. IV.
Stat. Con-
trou. num
sit genera-
le siue oc-
cumeni-
cum.

omni eruditionis genere versatissimus, Italice scripsit historiam Conc. Trid. quae Geneuae 1629. prodiit sub rubro: *Istoria del Concilio Tridentino di Pietro Soave Polano*. Prodiit autem iam ante Londini 1619. obstetricantes manus praebente MARC. ANT. DE DOMINIS. Opus hoc latine edidit AD. NEVTONVS. Post varias interpretationes Gallicas omnium industriam superauit COVRAYERIVS, obseruationibusque suis illustrauit. Quare huius ipsius interpretis labor teutonice reddi coepit est Hal. 1761. 8. Contra interpretationis accuratorem quaedam monet Ven. ERNESTI *Theol. Bibl. 2. B. p. 717*. Intertim CEL. RAMBACHII nouae obseruationes operi decus conciliant. Laudem etiam meretur praefatio interpretis Teutonici, qua Romano Catholicorum de concilio Tridentino iudicia ponderantur. Vita autem SARPII, quam COVRAYERIVS scripsit, quodammodo emendari potest ex FRANC. GRISELINI *memorabilibus FRA-PAOLI SARPI*, quae ex Italico Teutonice reddita prodierunt. Vlm. 1761. Quod scriptum γνησιος Pontificii non minus quam ipsa historia Sarpiana inuisum esse potest. PALLAVICINVS, cui labor purpuram peperit, laudat et in bonam interpretatur partem, quae ille vituperauerat et in sinistram verterat; sed quoad facta ipsa parum ab illo distat. Argumenta, quibus Iesuitae Treuolientes VARGAE auctoritatem infirmare student, sunt misera. Recenset ea WEISMANNVS in H. E. N. T.

E 3

(10)

(10) Sed primo cauendum est, quo minus concilii generalis notionem deceptricem foueamus, per quam ecclesia repraesentatiua, quae dicitur, vniuersa cum Ecclesia generatim species suas complectente confunditur. (11) Tumque, quisnam Ecclesiae iura rite exercere possit, ideoque concilio generalem auctoritatem parere debeat, disputandum erit.

§. V.
Illustratur
auctoritate
confessorum
nostrorum.

Prouocarunt emendatorum sacrorum auspices identidem ad concilium generale. Negari vix potest generalis concilii characterem ab iis obscurius adumbratum, minus enodate explicatum esse. (12) Parum adeo abest, quin verbis quibusdam Pontifici Romano ius conuocandi concilii tribui videatur. Sed verba sic sonantia occurrunt in recensita sententia Caesaris, qui quamuis potestate sua haud explanate se exsueret, Pontifici tamen nimis tribuebat per temporis iniuriam. Posterioribus temporibus in causis recusati concil. Trident. earumque repetitione nostrates luculentius declararunt, ius conuocandi concilium generale in Germania competere Augusto Regi Germaniae. Eiusdem tamen sententiae vestigia

(10) Qui Ultramontani audiunt.

(11) Ex ante dictis iam constare potest, concilia, quae conuentus de causis religiose statuendis diximus, esse generalia, non si quoad specialem statum Ecclesiae ministrorum, sed si generali per ecclesiam polleant auctoritate.

(12) Id quod certe ex temporum illorum conditione nemini bono mirum videri poterit.

fligia iam deprehendimus in ipsa ante memorata confessionis Augustanae amicorum appellatione, (13) de qua scribunt ipsi: *Cui appellationi ad V. C. M. simul et concilium adhuc adhaeremus.* Quo ipso concilio etiam diserte prouocarunt ad concilium in Germania habendum, in quo de rebus Germanicis ageretur. (14)

At

(13) Quae fit ad Concilium generale, sed etiam simul ad Caesar. Mai.

(14) Cuius non in Italia sed in Germania habendi spem fecerat CAROLVS V. Norimb. MDXXIV. et in comitiis sequentibus. Quum autem PAVLVS III. Pontifex Concilium Oecumenicum per PAVLV M VERGERIVM legatum mirifice creparet, inter causas recusati concilii Tridentini amplissime expositas potissimum nostrates retulerunt, hoc non competere Episcopo Romano, sed Imperatori ceterisque imperantibus Christianis. Eademque, quum ab Imperatore MDLXI. Numburgi iuberentur, vt Concilio, quod PIVS IV. de nouo indixerat, interessent, repetunt nostrates, atque simul ostendunt, Tridenti eo usque habitum non esse Christianum. Conf. GOLDASTI *Reichshändel* teutonice collecta P. XVII. vbi p. 745. *nicht vom Pabst sondern von Ew. Kayf. Maieft. mit Raht der Churfürsten, Fürsten und Stände des Reichs und andern Christlichen Potentaten &c.* Verba euidencia sunt im *Ablehnungsschreiben wider das von PAVLO III. angestellte concilium, daß nicht dem Römischen Bischof zustehe und gebühre, sondern der weltl. Obrigkeit Amt als der Kayserl. Majest. und anderer Christlichen Potentaten Concilia zu lenken.* Generale nationis Germanicae in Germania sub eius capite membrisque haberi debet.

§. VI.
Quidnam
fit oecume-
nicum per
vulgarem
definitio-
nem.

At Germania non nisi parua orbis terrarum particula est. Concilium generale repraesentare debet omnes in toto orbe Ecclesias. Sonoro igitur sub nomine oecumenici concilii contra nos Pontificii iactitant Tridentinum.

§. VII.
Tale aut
plane dari
non potest;

Quaerentes oecumenicum in omni *ακριβεια* secundum analogiam ab *οικουμενη*, quae significat vniuersum terrarum orbem, vereor, neprehendant nullum. Quonam quieso tempore et quonam loco congregatus fuit coetus singulos per totum terrarum orbem pie credentes rite repraesentans? Nonne in ipso Nicaeno omnium amplissimo plurimarum Ecclesiarum visibilium occidentalium neque Episcopi neque alii repraesentantes aderant? Quot praeterea latere possunt pii, in primis sub persecutionibus, quorum nullus in concilio repraesentans adesse potest? Fac etiam hoc adsumi *παχυλας*, seu secundum quid oecumenicum nomine potiorum in Christiano orbe Ecclesiarum; num ea propter huius sanctionibus vis inierit in quolibet terrarum angulo legalis? Atque vt plane ingenue differam, ponas concilium ex vulgari definitione generale, congregationem scilicet omnium episcoporum Christianorum; num hoc potest esse fundamentum obligationis intuitu Laicorum, qui dicuntur, vtpote qui tamen in illos nulla ratione compromiserant? (15)

Ad

(15) Quando singula Ecclesiae membra consentiant, eumque consensum saltim ex post facto declarant, secus res se habet, si vel maxime synodus ex paucissimis Theologis fuerit conflata. Sic res

Ad rectam definitionem Grammaticam siue nominalem omnino conferri debet non sola Etymologia, sed potissimum etiam vsus loquendi. Orbem Romanum esse praedicatum *οικουμενην*, ex Luc. II. 1. et alioquin notissimum esse potest. (16) Equidem non negauerim, splendida huiusmodi nomina Romanos fastu suo ductos semper adfectasse, qui urbem orbem et homines vrbi non subiectos facile dixerunt

§. VIII.
Aut tantummodo per fictionem et praeiudicatas opiniones concipitur.

se habet in recepta formula Concordiae; quidquid ARNOLDVS ceterique eius obrectatores gartiant. Sed omnium Episcoporum consensu facta decreta, qua talia, alios ad consensum obligare, et vim legis habere, non duxerim. Secure igitur desero vulgarem definitionem, quae ad Concilium generale requirit omnium Episcoporum Christianorum congregationem. Quam etiam plurimi doctiores exploserunt, vt Ven. WALCHIVS Fil. & Ven. ERNESTIVS. Ille quidem *Entw. einer vollst. Hist. d. Kirchenversaml.* Praepar. §. 6. definitionem dicit grammaticae rectam. ERNESTIVS monet *T. I. Theol. Bibl. p. 408.* illam ne etymologice quidem sibi constare, per etymologiam nil amplius poni, quam congregationes illas esse ex *οικουμενη* collectas. Pace tanti viri dixerim, sic terminum fore significatus nullius. Priuatissimae etiam societates oeconomicae essent oecumenicae. Dioecesana concilia dicuntur, quae per Dioecesanum torum collegium valent; Nationalia quae per totam nationem valent. Sic quum plures nationes sub vno Imperante esse possint, Oecumenica erunt, quae per totum *οικουμενην* valent. Quidnam autem sit *οικουμενη* non ex sola Etymologia sed potissimum ex vtu loquendi conficiendum esse, facile consentimus.

(16) Simili modo GELLASIVS CYZICENVS in *Exord. lib. I. Act. Conc. Nic. κοςμον Ρομαιον* pro imperio Romano adhibet, vbi ait, Synodum Nicaenam ex omnibus mundi Romani prouinciis esse conuocatum.

F

xerunt Barbaros. (17) Per Synecdochen partis pro toto haec explicanda esse, qui negauerit, turpiter se daret; paene quemadmodum in pago rustico villicus angustis villarum paucarum et forte vrbis proximae limitibus circumscribi terrarum orbem lepide sibi persuadeat. Sed fallor? An Episcopus Romanus potissimum illius vrbis splendore abusus est? Scilicet qui ipsius dictaminibus morem non gerebant, illos ceu fungos terrae nihili ducendos esse existimauit. Certe qui ab ipso ad Concilium quoddam delegantur et admittuntur, habendi erunt instar omnium.

§. VIII.
Applicatur
ad Tridentinum.

Discipiamus, num Pontificii ex vulgari illa definitione causam de Tridentino iubilandi sufficientem trahant. Luscus plane sit oportet, qui somniet, singulas per totum terrarum orbem Ecclesias illuc delegasse viros, quibus negotium hoc commiserint iudiciumque submiserint suum. Nihil igitur reliquum est, quam vt viri per Papam ceu Episcopum Oecumenicum delecti et approbati Ecclesiam repraesentatiuam & vniuersam conficere, ceteri vero quasi ignobilior pars flocci habendi, per fictiones et praedi-catas opiniones videantur. Verum enim vero prouocare licet ad Vos, piae Ecclesiae orientem solem spectantes, quae masculae testamenti contra arrogantiam Episcopi oecumenici, qui per sceleris scelestam approbationem titulum sibi acquisiuit. Quin imo ipsae Ecclesiae latinae illae, quae a principiis per GREGORIUM VII. dictatis de-

(17) Quisnam vnquam fuit dominus totius terrarum orbis vel maximae partis? Num NIMROD et BELVS? An ALEXANDER? An CAESAR et AVGVSTVS? Rerum omnium ignarus sit oportet, qui ita sentiat.

desciscunt, Galli potissimum, quos sequuntur Scoti, Hi-
 berna aliique, quodammodo sunt testes veritatis. (18)
 Quantis quaeso motibus Galli Tridentino se opposuerunt!
 Certe parum abest, quin, quo oecumenici Monarchia ma-
 gis extolli, eo rectius Aristocratia vincere videatur.

Ipse me iam faciliorem praebeo, neque generale, quod
 per totum terrarum orbem valeat, amplius postulo. Suf-
 ficiat, si concilium in hac illaue natione re vera habeat vim
 et potestatem obligantem non solum quoad specialem sta-
 tum ministrorum, sed generatim quoad totam Ecclesiam.
 (19) Paradoxum quidem videri potest, si hoc, quod pri-
 mo intuitu nationale est, pro oecumenico sumam. Sed
 ipsi Erymologiae satis consentaneum est, atque vsus lo-
 quendi plane postulat, vt Augusti nominentur της οικουμένης
 terrae habitabilis, h. e. per metonymiam necessariam omni-
 um terram habitantium Imperantes. Vnde etiam concilia
 oecumenica denominata sunt illa, quae per totam terram,
 - hoc

§. X.
 Rectior
 de finitio
 concilii ge-
 neralis.

(18) Non solum Bullas Pontificis ex ipsa Cathedra dictas, h. e. de
 consensu fratrum sollemniter datas, quibus Ultramontani
 priuilegium infallibilitatis tribuunt, iudicio Ecclesiae vniuer-
 salis subiiciunt, ad Concilium, quod supra Papam statuunt, ap-
 pellant, vnde dicuntur *Appellantes*; sed etiam omnes Ponti-
 ficis decisiones, siue ex Cathedra siue per Concilium publicatas,
 tum demum approbant, si suffragante Clero regni rata habe-
 antur, atque per litteras patentes regis tabulis *Parlamenti* in-
 fertas confirmantur. Tum demum vim legis illis tribuunt.

(19) Sic generale contra speciale rectius distinguit poterit.)

hoc non est quoad orbem vniuersum creatum, sed quoad omnes terram limitibus suis circumscriptam inhabitantes Christianos, valore obligante gaudent. Per hunc characterem a Conciliis particularibus vel potius specialibus satis distinguuntur. (20)

§. XI.
Definitio
realis.

Quaeritur nunc, vnde conciliorum statuta nancisci possint valorem in Ecclesia terram quamdam inhabitante generalem. Haec sobrie excutienda sunt, vt definitio reddatur realis. Nonne constitutiones sacras condere est reseruatam Diuinae Maiestatis? (21) Sed saluo hoc, quod non laedere fas est mortalium vlli, circa sacra rite tractanda locum occupant constitutiones religiosae; Quae quidem quatenus amissi verbi diuini amicus congruunt, obligationem quamdam efficiunt internam in conscientia. Sed praeter hanc etiam externa et plenior accedere potest. Nam quid impedit, quo minus circa sacra conuentionales constitutiones concinnentur? Per regulam illam: pacta serua, nonne obligamur etiam extrinsece? Sed quum hoc in numerosa Ecclesia difficulter fiat, quaeritur, quomodo in Ecclesia, non amplius in statu naturali spectata, sed terram Patroni Christiani inhabitante, ius conuentiones generales concinnandi

(20) Conuentus ministrorum vel in vna *παροικια* proxime cohabitatum, vel in plurium complexione *διοικησει*; vel in tota provincia vnam *μετροπολιν* agnoscente, saepius vtiliter institutos esse et institui haud aegre concedo. Sed horum statuta valorem habere nequeunt nisi quoad ministros conuenientes; non generalem quoad totam Ecclesiam.

(21) Quis bonus hoc neget? Id quod tamen *πρᾶξις* praepostere vrsit in detrimentum Articulorum fundamentilium, possum in scriptis suis.

cinnandi exercendum, eidemque vis constitutionum proprie legalium addenda sit. Rapiunt haec omnia ad se Pontifex Romanus, ita ut conclusa concilii per ipsius voluntatem vi legislativa armari videantur. Nos vero in memoriam nobis reuocamus, concilia oecumenica olim non nisi illa fuisse, quae uolentibus et iubentibus, penes quos summa rerum erat, sunt habita. (22) Nos statuimus, eodem, quo Imperatores Christiani potentissimi usi sunt, iure etiam nunc gaudere summos magistratus Christianos, hoc iis per fictum Episcopum oecumenicum eripi non posse.

Definitio nostra facile vindicatur contra Antirhesin. In Thesi tamen paulo difficiliorem dixeris iuris magistratum circa sacra pleni, sigillatim circa concilia generalia, demonstrationem. (23) Ratio quidem sana summo magistratui certissime tribuit ius prophylacticum, ne quid detrimenti capiat res publica per defectus religionis. (24) Nemo bo-

§. XII.
Probatio
huius defini-
tionis
Thetica.

(22) Primus Imperator Christianus primam Synodum Oecumenicam conuocauit, eique interfuit tamquam communis a Deo episcopus constitutus teste EVSEBIO.

(23) Equidem nolim repetere tritum illud: Cuius regio, illius etiam est religio. Neque ius principum tantum, quantum in coetu Christiano est, ex superioritate territoriali simpliciter deriuare audeo. Sed difficilis labor est, quatenam summo magistratui, qua tali, quatenam eidem, quatenus Christiano, competant, determinandi.

(24) Ipsi Philosophi Pagani, ut ARISTOTÉLES *l. 7. Polit. c. 8.*

nus autem vitio nobis vertet, si Supremo Magistratui Christiano potiora iura in obligationem data tribuerimus. Huc primi sacrorum emendatores digitum intendunt in *Tr. de potest. et prim. Papae.* (24) Postulant, *vt praecipua membra Ecclesiae consulant Ecclesiae, et caueant, vt errores tollantur et conscientiae sanentur.* Atque sigillatim addunt: *Quum iudicia synodorum sint Ecclesiae iudicia, non Pontificum, praecipue regibus conuenit coercere Pontificum licentiam, et efficere, ne Ecclesiae eripiatu facultas iudicandi et decernandi ex verbo DEI.* Quisnam est, qui non intelligat, de Magistratibus Christianis esse sermonem? Paganii Imperatores non protegebant sed persequebantur Christiana sacra. Ergo circa haec, quae vetabant, dirigenda haud gaudebant iuribus tantis, quanta demum nasci possunt ex protectione, siue aduocata suprema. Quae explicanda arbitror ita, vt iurium Ecclesiae collegialium, quae dicuntur, exercitium supremum hypothetice quidem, non autem absolute ex superioritate territoriali arcessendum, proinde etiam haud absolutum vel illimitatum videatur. (25)

Ex

intellegerunt *την περι το θειον επιμελειαν* curam circa sacra esse caput eorum, sine quibus ciuitas esse non possit.

(24) *P. 350. 351. edit. Rechenb.* Loquuntur Schmalcaldici in appendice hac de praecipuis Ecclesiae membris. Haec autem spectari possunt tum vt imperantes ciuitatis publicae, tum vt Patroni Ecclesiae Christianae. Priori respectu ipso valere possunt haec verba: *Prima cura regum esse debet, vt ornent gloriam DEI, quare indignissimum fuerit, eos conferre auctoritatem et potentiam suam ad confirmandam idololatriam et cetera.*

(25) Duo habentur Systemata, quorum vnum dicitur *Collegiale*,

Ex ipsa societatis religiosae notione fluunt iura collegialia, ita ut sua cuique libertas conscientiae tribuatur, singulorum autem consensus prouehatur. Sigillatim quoad Christianam, haud paucis quibusdam, sed toti Ecclesiae concessa est potestas clauium et omne iudicium religiosum. (Conf. Math. XVI, 19. XVIII, 17. Ioh. XX, 19-22. Act. I, 15-23. f.) Difficile quidem est negotium limites describendi, quatenus huc pertinentia iura sint alienabilia aut non alienabilia. (26) Sed generatim religionis Christianae forma pura hoc sibi vult, ut neque cuiusdam mentis conscientiae iugum imponatur, neque tumultuarie et sine harmonia procedatur, ut *ευχημονως και κατα ταξι* peragantur omnia. Quem ad finem igitur in iurium collegialium exercitio quoad iudicia, siue in Thesi siue in applica-

§. XIII.
Reducitur
ad prima
principia.

alterum *maiestaticum*. Quae hoc pacto paene conciliari duxerim.

(26) Quaeritur num illa omnino ita sint comparata, ut iis nemo se abdicare possit, an et quatenus distinctio inter *alienabilia* et *non alienabilia* locum teneat. Omnino quoad eorum exercitium cautelis valde opus est, ut *ius plebis* neque in licentiam portentosam, neque in nihilum recidere videatur. In vnum extremum labuntur Sociniani, Anabaptistae, Independentes, Quakeri et omnes Anarchiae Ecclesiasticae viam sternentes. BLONDELLVS etiam *ius plebis* nimis euehere videtur. Pontificii plurimi BELLARMINVM sequuntur, qui plebi solum obsequii gloriam relinquit. Rectiora docet non solum ex Reformatis MARC. ANT. DE DOMINIS *de Rep. Eccles. lib. 3. cap. 3. n. 12. fol. 263.* BINGHAM *Orig. Eccl. lib. 4. cap. 2. §. 11.* sed etiam ex Pontificiis PETR. DE MARCA *Conc. Soc. et Imp. lib. 8. cap. 3. n. 4. f. 1128.*

catione instituenda, obtinendum diuersae tendunt viae. In applicatione quidem, hoc est in dirimendis casibus singularibus, si colligi nequeunt vota vnanimia, res expediri possunt aut per vota maiora, h. e. per maximam societatis partem, aut per designatos arbitros; quorum locum postea etiam Patroni haud inique occuparunt. Sed quomodo absoluetur disceptatio, si ad principia et Thesis ipsam redit? Antiqua est distinctio inter Ecclesias patronatas et non patronatas. (27) In non patronatis singuli omnia tentare debent, ut animi concilientur; quod si minus obtigerit, sponte scinduntur in partes. In patronatis autem hoc in casu Patronus auctoritatem interponere debet suam, ut ponderentur et concludantur definienda, generatim recipienda, ne quis harmoniam necessariam turbet. Extendit se defensionis cura aut ad singulares tantum Ecclesias aut ad omnes vni imperio subiectas. Distinguitur igitur patronatus priuatus et supremus siue regius. Vtriusque vestigia deprehendimus in primis temporibus, quibus Christiana sacra publici faporis facta sunt, h. e. in ipso Saec. IV. fine. Sigillatim autem ius illud supremum, quod competit imperantibus defensoribus fidei,
nemo

(27) Ius hoc Patronatus est onerosum. Id quod loquitur versiculus notissimus hic:

Patronum faciunt dos, aedificatio, fundus.

sed per compendium onus contrahi potest in suscepta defensione personarum et rerum Ecclesiasticarum.

nemo fortius tuitus est, quam LVTHERVVS noster. (28)
Quod quidem in omni plenitudine sumtum plerumque in-
ter

(28) Concilium Toletanum primum A. CCCC. habitum commemorat Patronorum consensum. Disputant quidam contra ius Patronatus, eidemque ipsum LVTHERVVM male cupiisse tradunt. Sed quaecunque LVTHERVVS duriuscule pronunciauerit, dicta sunt contra Patronos, qui non suat reuera Patroni, defensores Ecclesiae. Inuehitur in impios Patronos et hostes Euangelii. Quoad primas origines iuris Patronatus priuati, diffiteri nequeo, superstitionem in aedium sacrarum ceu templorum numero gloriam quaerentem haud esse laudandam. CONSTANTINI aeuo iam incipiebant imitari Paganos, qui templi noui instauratori cuique tribuebant ius religiosa adornandi. Susplicari tamen audeo, iam ante haec tempora umbram quamdam Patronatus fuisse. Nihil enim rerum naturae conuenientius est, quam vt potentioribus potius quam impotentioribus committatur exercitium boni publici. Dicitur quidem in App. Art. Smalc. *Ne cesse est, Ecclesiam retinere ius vocandi, eligendi et ordinandi ministros. Et hoc ius est donum proprie datum Ecclesiae, quod nulla humana auctoritas Ecclesiae eripere potest.* CHEMNITIVS *Loc. Theol. P. III. p. 335. sacrilegium committi dicit, siue Pontifex, siue magistratus ad se solum transferat illud, exclusa reliqua ecclesia.* Sed notetur bene conditio: *exclusa ecclesia.* Fas omnino est, suum cuique votum negatiuum relinquere, idque, quoad per collisionem iurium fieri potest, ipsi exercendum. Verum enim vero nil impediabat ipso primo aeuo, quo minus impotentiores potentioribus siue Clericis siue Laicis iudicium suum quoad res iure Diuino minus determinatas submitterent. In posteriorum temporum faece demum magis deprauata Episcopis per ius diuinum talem praerogatiuum competere, traditum est. Interim tamen per ipsum Ius Canonicum Episcopi Clericos ordinare debent saluo iure Patronatus.

G

ter nos Episcopale dicitur, quoniam ab Episcopis vsurpatum in tabulis pacis Osnabrugensis summo magistratui A. C. addicto vindicatum est, non autem vt natura sua Episcopale videatur. Sed si quis etiam magistratus Christianus vel non potuerit vel noluerit aequalem religionis Christianae formam restituere, si Clericis atque Episcopis plus, quam par est, tribuerit, non tamen penitus excidit illo, quod a supremi magistratus Christiani officio separari nequit, iure supremi patronatus. (29) Quod quum firmo talo stet, sponte sequitur, vt singulis vnam terram inhabitantibus Christianis haud vllum concilium esse possit generalis normae loco, nisi primo quidem declarata supremi magistratus Christiani voluntate, neminem sententias definitas pertinaciter

(29) Non vno sed diuerso modo et gradu ab imperantibus religionis Christianae defensoribus hoc exerceri posse, sponte liquet. Si quis summus Imperans Ecclesiasticae formae inaequali defendendae patronum se commodauerit, si illud, inquam, systema protegat, quod siue ad iura a collegio Clericorum exercenda refert, quae ad iura aequalia totius collegii Ecclesiastici refenda erant, siue ea, quae certissime singulis ministris tribui debebant, solis Episcopis tribuit, horum exercitium sibi arrogare non potest; atque adeo per suam, quamuis erroneam, conscientiam, ista iure Diuino ita se habere, Patronus ille tenetur, quo minus eorum exercitium sibi arroget. Hanc ob causam fieri non potest, vt in illum deuoluantur iura illa, quae ex sententiis Protestantium sunt collegialia. Sed ea propter non expirat totum ius supremae protectionis, vti cuius singulorum saluti consulat, atque singulorum conscientiae libertatem tueatur. Id quod paulo postea exemplis illustrabitur.

citer oppugnantem, vel informationes meliores respuen-
tem, in ditione sua vt membrum Ecclesiae Christianae esse
tolerandum; tumque singulis ciuibus suum non dissensum
declarantibus, tacite saltim, quum beneficio emigrandi haud
vti cupiant. Eoque pacto, qui clauum reipublicae tenens
publicas leges ciuibus singulis fert, Christianorum etiam sa-
cra spectantibus decretis, per certos ad examen caussae et ad
referendum deputatos collatis, valorem non quidem omnino
publicum, attamen quoad ipsos restrictum, hypothetice ge-
neralem largitur.

Ex his principiis sanioribus (30) nullo negotio concludere
licet, num Pontificii contra nos Germanos de Tridentino
Concilio ceu generali iubilandi caussam habeant sufficien-
tem. Haberent eam, si vno temporis spatio singuli Germani
placita Patrum Tridentinorum normae instar generalis
recepissent. Haberent eam, si saltim caput ceterique sta-
tus imperii decreuissent, vt hominum ad Concilium illud
delegatorum sententiae vim legis in sensu iam dicto gene-
ralis haberent. Quis autem est tam rerum ignarus, qui
neque illud neque hoc factum esse nesciat?

At iuri suo quisque renunciare potest. Imperator plu-
mique stratus imperii, quamuis non lubentes, aequo tamen
animo tulerunt Pontificiam dominandi auiditatem. (31)
Quid-

(30) Quae tum Caesaropapiam tum Papocaesariam fugiunt.

(31) Quae religionis ministros et caussas sibi plane subiici
cupiebat.

G 2

§. XIV.
Concludi-
tur Triden-
tinum Ger-
manis non
generale
esse.

§. XV.
Obiectio.

Quidnam igitur nostrates contra concilium ipsorum indultu a Pontifice Germanicis Ecclesiis legis instar praescriptum obtendere poterant?

§. XVI. Ad haec diluenda suppono id, quod ex iure rationali
Responso. liquidum est, posse quidem iuri mere pro facultate sumto, non autem iuri in obligationem dato valide renunciari, atque sine laesione tertii. Si supremus Ecclesiae defensor non ipso exercitio defendat, quae huic competunt, permanet tamen ius, quod eidem radicaliter itaque singulis inest. Mascule ad officium supremi magistratus Christiani prouocant nostrates in *App. Art. Sm. p. 350.* conquesti:

Papa iudicium eripit Ecclesiae. Non sinit rite diiudicari Ecclesiasticas controuersias, imo contendit, se supra concilium esse, et decreta conciliorum rescindere posse. (32).

At

(32) At posito, quod posuimus, fundamento, Imperator Muhamedanus Christianam Ecclesiam protegens, atque Princeps Christianus Iudaeos protegens, eadem iura circa sacra exercere debet, quibus Principes nostri inter nos fruuntur: Nonne inde efficitur, fundamentum iurium circa sacra lubricum esse protectionem supremam? Respondeamus! Primo quidem respiciendum est ad indolem religionis, quae protegitur. Iudaicam in regno quodam protegens eo ipso concedit, ut secundum principia religionis suae degant, et quod inde consequens est, Rabbiorum auctoritatem non reprimere, neque in ritibus eorum siue forensibus siue ceremonialibus quidquam mutare potest. Alioquin esset persecutor Iudaeorum. Porro protectio alia est nude et simpliciter talis, ne laedatur societas, quatenus est societas in ciuitate existens, alia est emphatice talis, ne laedatur sed prouehatur salus Ecclesiae. P^riori in casu

At num extra Germaniam nostram vbiuis terrarum Pontificii iubilare possunt de Tridentino ceu generali concilio? Omnes quidem Romano-Catholici tot iura Ecclesiae generalia non recensent, quot ex mente protestantium dantur. Sed num omnes, libertatem Ecclesiae in Thesi ducunt plane nihili? An proinde quoad conclusionem etiam concilium recipere tenentur pro generali, simulac Pontifex dixit: Sic volo, sic iubeo?

§. XVII.
Num ybi vis extra Germaniam pro generali recipiendum sit.

Quoad

versantur Iudaei protecti. (*Schutzjuden*) Imperantes vi iuris maiestatici eorum facultates limitibus circumscribunt, ne quid detrimenti capiat res publica; vi eiusdem funguntur officio prospiciendi, ne eorum status religiosus, quatenus societas in ciuitate existit, ciuilitate laedatur et turbetur. Eodem in casu versantur Christiani orientales sub Imperatoribus Muhamedanis. Secus res se habet de Imperantibus Christiana sacra tenentibus. Qui eo ipso obligantur, vt Ecclesiae, qua talis, salutem prouehant. Hi respicientes ad ea, quae suppositis principis religionis sunt magis minusue conuenientia, haud amplius dicere debent: Non curat Praetor. Iuribus igitur nouis gaudent ad finem hunc necessariis, nouis inquam, quia non absolute sed hypothetice maiestatica sunt. Denique non omnia, quibus principis nostri inter nos gaudent, iura in obligationem data dicimus. e. c. Initio emendatorum sacrorum Episcoporum potestatem non simpliciter oppugnarunt nostri. *Aug. Conf. Art. Abus. Epil. et Apol. Art. 14.* Sed necessitate adacti eorum potestatem sensim sibi vindicarunt: *conf. Art. Sm. p. 352.* Quum inquit, *episcopi ordinarii fiunt hostes Ecclesiae, aut nolunt impertire ordinationem, Ecclesiae retinent ius suum.* Christianus imperans quamuis, quae iuri Diuino non repugnant, tolerare possit, officio tamen obligatur ad curam. vt ne veritati fucus obducatur, et conscientis iugum imponatur.

§. XVIII.
Quoad
principia.

Quoad principia dudum quidem systema, quod supremi magistratus Christiani potestatem circa sacra tueretur, damnatum est a IOHANNE XXII. in Bulla: *licet iuxta doctrinam*: Sed num Pontifex in causa sua poterat esse iudex? Quin imo etiam haud ita pridem in regno, quod magis ab imperantium quam docentium iugo abhorret, in Polonia, necesse fuit, ut BENEDICTVS XIV. Bullam ad Episcopos Polonos daret, in qua Presbyteri DE LA BORDE liber eidem systemati fauens damnatur. Quam Bullam MDCCLIV. d. IV. Mart. datam sistit *Bullarii magni continuati Tom. XIX.* Num quis postulat illustriora exempla patronatus Regii contra Pontificem propugnati? Adeamus Anglos. EN HENRICVM VIII. qui titulum defensoris fidei beneficio Papae LEONIS ipsi MDXXII. collatum, MDXXXV., quamuis neque in protestantium castra abiret, neque omnibus erroribus Ecclesiae Romanae nuncium remitteret, iure suo sibi ita vindicauit, ut ipse re vera et praedicaretur et esset supremum caput Ecclesiae Anglicanae. (33) EN ELISABETHAM. Quae MDLIX. doctrinam reformatam professa,

(33) HENRICVS VIII. cui cognomen Polygami inditum est, tempore sacrorum emendatorum manu sua scripsit librum contra LUTHERVM A. MDXXII. in quo potissimum VII. sacramentorum defensionem suscepit. Cuius laboris quasi praemium ipsi per Bullam tribuit LEO X. titulum defensoris fidei. Hic ipse HENRICVS VIII. quum a CLEMENTE VII. diuortium, quid cupiebat, difficile redderetur, quamuis doctrinae Protestantium non subscriberet, se ipsum declarauit supremum

sa, quamvis non EDVARDO regnante tentatam formam sed regimen Episcopale arcte teneret, id quod Puritani minus aequo tulerunt animo, non Pontificis auctoritate, sed iure suo vsa, se dixit defensorem fidei, atque singulare *iuramentum suprematus* poposcit. (34)

Talia principia omnibus summis imperantibus Christianis digna mirum non est in ipsa etiam conclusione ad infirman-

§. XIX.
Quoad
conclusionem.

num Caput Ecclesiae Anglicanae; vetuit inuocationem sanctorum et cultum imaginum, reiecit purgatorium, mutauit sententiam de sacramentis, concessit Clericis matrimonium, et quod maximum est, denarium S. Petri sibi vindicauit, appellationem vero ad curiam Romanam interdixit. Articulos subscriptos exhibet BURNET in *Addit. ad T. I. p. 241.* Conf. RAPIN THOYRAS *Hist. d' Angl. T. V. l. XV. p. 359.* Ex eadem sua, non Papae potestate se non amplius dominum, sed regem Hiberniae praedicare coepit. A. MDXLI. Memorata Pontificis Bulla exstat multis in locis; in LAERT. CHERVBINI *Bullar. ad A. 1521.* it. in BECMANNI *Syntagm. dign. illustr. et ap. SELDENVM de titulis honorum alibique,* sed nitidissime in RYMERI *Aët. publ. Angl. T. XIII. p. 756.* secundum originale aeri incisa. Conf. *Aët. Erud. Suppl. T. VII. p. 252.* Titulus ipse variis annotationibus anam praebet. Conf. HEVMANNI *Poecil. T. III. l. 2. c. 16. p. 261.* Referunt BURNET *ed. lat. p. 66.* et STRYPIVS *Eccl. Mem. ad A. 1531.* a Parlamento et Clero titulum defensoris et supremi capitis Eccl. Angl. regi esse concessum. Sed sigillatim attentionem meretur constitutio Anno MDXXXV. quae exstat ap. RYMER. *T. XIV. p. 549.* Per quam rex iniungit, vt sibi successoribusque hic perpetuo adscribatur titulus: *Supreme head under God of the Church of England.*

(34) EDVARDO, qui HENRICO successerat, regnante, primo qui-

firmendam concilii Tridentini auctoritatem esse applicata. Qua de re in ipso Romanae Ecclesiae gremio eminent Ecclesia Gallicana, generatim insignis libertatum Ecclesiae vindex, speciatim hoc ipso nomine regii patronatus antiquitatem siue regale, tum latiori tum arctiori sensu sumtum defendens; sigillatim concilio Tridentino potestatem legalem

quidem praeter Homiliarium etiam concinnata est Liturgia, cui inscribitur index: *Book of Common Prayer*. Cuius P. I. *Breviarii* P. II. *Missalis* P. III. *Ritualis* locum occupavit. Animis ita praeparatis, porro A. MDLII. et LIII. Confessio Articulos XXXXII, comprehendens est concinnata, curante CRANMERO. Sed MARIA regnante, ad pristinum statum redierunt omnia; donec vsque ELISABETHA regni clauum nacta est. De hac ex CAMDENI *Annal. rer. Angl.* referam, quae huc pertinent: *Quum*, inquit, *calumniantia ingenia reginam suggillarent, quasi titulum supremi Capitis Ecclesiae Anglicanae et auctoritatem suam in Ecclesia celebrandi arrogaret, illa edicto scripto declarat, se nihil aliud arrogare, quam quad ad coronam Angliae iam olim spectavit, scilicet se sub DEO summam et supremam gubernationem et potestatem in omnes regni Anglicani ordines, siue illi sint Ecclesiastici siue Laici habere, quodque nulla extranea potestas vllam in eos iurisdictionem et auctoritatem habeat aut habere debeat. l. c. p. 24. f.* Vi huius potestatis etiam reuideri iussit MDLXII. Confessionem, PARKERI potissimum cura mutatam et in XXXIX. Articulos redactam. Articuli, quomodo differant sub EDVARDO et sub ELISABETHA concepti, contendi possunt ap. BENTHEMIVM *Engl. Kirch- und Sch. Staat*. Conf. de his et iam ante dictis momenti historiae Anglicae BOEHMII *Hist. Ref. Angl.* et VEN. HANII *annotationes in eam*. Praeter haec aliaque sermone Germanorum scripta potissimum quoad reformationem Ecclesiae

ralem denegat. (35) Sic non in sola Germania, sed etiam
in Gallia eiusque sententias sequente Hibernia et Lusitania,
quin

siae Anglicae tractandi Auctores sunt GILB. BURNET Episcopus
Salisburiensis in *Hist. Ref. Angl.* IOHN STRYPE *Ecclesiastical
Memorials*. Lond. 1721. III. T. in Fol., (de quo opere regna
HENRICI VIII. EDVARDI VI. et MARIAE spectante conf.
Act. Erud. Lat. 1724. p. 329.) porro eiusdem STRYPII *An-
nales of the Queen Elisabeth* eiusdemque vita CRANMERY
PARKERI, ceterorum; tandemque, qui etiam RY-
MERI *Acta* amplissima in CLERICI *Bibliothèque choïste
et Bibliothèque ancienne et moderne* exerserat, elegantissimus
scriptor RAPIN THOYRAS *Histoire d'Angleterre*.

(35) Per libertates Ecclesiae intelligunt Galli non solum ordinem
ministrorum, sed prouti decet, integram Ecclesiam, atque si-
gillatim etiam huius Patronos, Reges. Regum autem liber-
tates haud explicandae sunt per modum privilegiorum, qualis
datur in praerogatiuis Regum Apostolicorum et Monarchiae Si-
cilianae. Iure suo, non demum vi concordatorum, respu-
unt Bullas, quas acceptare nolunt, e. c. celebrem illam: *in
coena Domini*, a Romano indice librorum prohibitorum dis-
pensant, conuentus Ecclesiasticos priuatos sua, non Pontificis,
auctoritate licitos statuunt, conuentus nationales publicos sua
conuocatione et directione muniunt, atque decretis synodalibus
ipsi demum potestatem legalem addunt. Conf. BAVMGAR-
TENII *Abhandl. v. d. Freib. der Franz. Kirche*. De ipsis re-
galibus vix concinniore notionem nobis formare possumus,
quam DV FRESNYVM sequentes. Regalia, inquit, sunt
bona illa, quae rex in salutem Ecclesiae contulit, eaque vt
feuda perpetuo dependent a Rege, vel quod dicunt a corona. Epi-
scoporum mortuorum reditus huc recidunt, et bona illa dicun-
tur aperta; si nouus inauguratus est fidemque praestitit, sunt
rursus clausa. Obseruandum autem est, hic potissimum definiri

H

regalo

quin immo in Hungaria et Bohemia disputari potest contra istius Concilii auctoritatem generalem. (36)

§. XX.
Pars I. in
fine muni-
tur contra
obiectio-
nes.

Valeant nunc ficulnea illa Pontificis argumenta, quae in singulis compendiis Dogmaticis nostratum, et paene ad nauseam vsque refutata sunt. Breui manu respondeamus: Monstres nobis, Episcopo Romane, monstres diploma per quod CHRISTI vicarius creabaris. Monstres hoc, et summum patronatum Ecclesiae per totum terrarum orbem tibi concedemus subiectissime. (37) Quod si autem CHRISTVS

supre-

regalia arctiori sensu sumta, scilicet bona illa, quae sunt reddituum fontes, latiori autem bona omnia ad salutem Ecclesiae facientia. Docent haec LAVNOIVS, RICHERIVS, DV PIN, aliique, inter quos PETR. DE MARCA excellentissimum opus scripsit *de Concord. Sac. & Imp.*

(36) Recepit quidem illud et in ditionibus suis promulgari curavit praeter Venetos et Polonos augustissima familia Austriaca. Sed inter plures gentes promulgatio legalis regiminis formae conformis frustra quaeri videtur. Quisnam saltim Germanici Imperii adeo ignarus esset, ut illud nobis Germanis publicae legis instar haberi debere contenderet?

(37) Obiiciunt primum Concilium Hierosolymitanum. Cui quidem civilis magistratus supremus praesidere non poterat, qui tantum abest, ut vellet, ut potius religionem persequeretur. Iura collegii exercebantur dirigente IACOBO Hierosolymitano. Sed vbinam fuit Episcopus Romanus eiusque legatus? Porro prouocant ad verba Christi: Matth. XVIII. 20. *Vbicunque duo vel tres congregati sunt in meum nomen, ibi sum in medio eorum.* At, inquiunt, in nomine Christi congregantur, qui conueniunt iubente Christi vicario. Egregia sane explicatio, quae confugit ad petitionem principii!

supremum magistratum rebus religiosis singularem haud praefecit, minime loci cuiusdam antistitem determinate in tali fastigio constituit: Certe stat Thesis nostra inuicta, concilii auctoritatem haud quadam in terra esse posse vilo modo generalem, nisi ex supremi magistratus, qui generalis in terra sua rerum sacrarum patronus est, auctoritate, recte probeque administrata. (38) Nimirum expirante regula, quod singuli vno animo de ipsis decernendis plane contineant, qualis antiquitus in Ecclesia plantanda locum habere poterat, in Ecclesiis ex magno numero conflatis iisdemque vnitatis vinculo quodam coniunctis spem superat omnem: Supremo terrarum magistratui Patronatum Ecclesiarum Christianarum exercenti incumbit tollendorum dissidiorum causa necessarium ius prospiciendi salutem communi per deputatos idoneos ad examen causarum religiosarum, ad referendum, et ad instructionem ceterorum sufficientem. Proinde eidem magistratui quoad hos conuentus, qui conciliorum nomine insigniuntur, et ad generalem singulorum consensum religiosum tendunt,

com-

(38) Perfecta tum demum euadit haec, quae generalis dicitur, auctoritas externa, quando siue expresso siue tacito consensu eidem accedit integra Ecclesia; Vnde efficitur, vt singuli, qui porro eiusdem Ecclesiae vera membra audire et esse cupiunt, ad externam professionem sui aduentus et obsequii non minus externe obligentur, quam intrinsece obligati sunt per auctoritatem internam sanctionum religiosarum, eamque ex vero cum primis veritatis Euangelicae principiis consensu enatam.

H 2

competit ius praesidii independens. (39) Saluum est hoc; Pontificis Romani neque indictio, neque directio, neque confirmatio concilii decreta munire potest auctoritate generali, quibus mortalium nemo vnus obstrepere debeat, et quorum in executionem deducendorum gloria sola magistratui sit relicta. Valeat igitur Concilium Tridentinum Oecumenicum, scilicet, valeat. (40)

(39) Quo pertinent indictio, sessionum dispositio et dissolutio, interlocutiones et prohibitiones, quo minus laedatur res sacra,

(40) Bulla PAVLI III. ceteroquin satis imperiosa prodit ipsa, quidnam Pontificem ad concilium demum habendum adegerit, scilicet metus, ne principes sine ipso vel contra ipsius voluntatem, ut iam coeperant, causas Ecclesiasticas tractare & diiudicare pergerent. Id quod tamen postea concilii successum miserum intelligentes non omiserunt, prouti ex motuum Interimisticorum historia liquet; quorum origines ex variis scriptis antiquioribus ipso anno MDCCXXXVIII. impressis illustrare possem. Praesenti autem loco coronidis instar tantummodo commemorare liceat, quae hoc ipso, quo haec reuideo, tempore ex nouellis iam satis constant de Iesuitarum Instituto per Pontificis Romani dictamina publice probato, sed vi libertatis Ecclesiae Gallicanae publice reprobato, in passim et denique N. XXXV. notatorum supplementum. Nimirum Pontificis voluntas non obligat ad receptionem *ex plenitudine potestatis* suae, sed *de consensu fratrum*. Qualis quantusque consensus fratrum requiratur, Evangelici cum Pontificiis haud consentimus, ne cum lenioribus quidem. Sed vtraque manu arripimus id, quod hi defendunt, *Bullas non receptas* haud vllis decretis religiosis largiri auctoritatem generalem.

